

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

VEREENIGING TOT BEOEFENING
VAN OVERIJSELSCH REGT EN GESCHIEDENIS.

OVERIJSELSCH E
STAD-, DIJK- EN MARKEREGTEN.

EERSTE DEEL. ZEVENDE STUK.

STADREGT VAN OOTMARSSUM.

UNIVERSITEIT
ONINGA
BIBLIOTHEEK

ZWOLLE,
DE ERVEN J. J. TIJL.
1887.

Daar de oudste oorkonde, waarbij aan Ootmarssum stedelijke rechten werden toegekend, verloren is gegaan, en de latere stadbrieven geene nieuwe rechtsbepalingen bevatten, maar slechts de eens verkregen voorrechten bevestigen ¹⁾, meen ik het beste te doen om de uitgave van het eigenlijk gezegde stadrecht te beginnen met den brief, waarin Guydo van Hene-gouwen aan de stad het recht tot het houden van een week- en jaarmarkt gaf. Deze oorkonde, het oudste stuk uit het Ootmarssumsche archief (zie Register no. 1),

---

¹⁾ De hier bedoelde privilegiebrieven zijn de volgende, alle afgedrukt in de Deductie voor de stad Ootmarssum betreffende het jachtrecht (uitg. te Deventer 1703) bladz. 14—18: van Johan van Diest, 1 Juli 1325; Johan van Arkel, 2 Maart 1346; Johan van Verneborch, 26 Aug. 1367; Arnout van Hoorn, 19 Maart 1373; Floris van Wervelichoven, 20 Juni 1381; Frederik van Blaukenheim, 1 Jan. 1394; Rudolf van Diepholt, 14 Juli 1433; David van Bourgondië, 17 Febr. 1459; Frederik van Baden, 9 Dec. 1496, en eindelijk een van George Schenk van Toutenburg, die 27 Juni 1533 uit naam van Karel V de voorrechten bevestigde.

Behalve den brief van Arnout van Hoorn zijn al deze charters nog in originali in het stedelijk archief te Ootmarssum aanwezig; zie het Register op dat archief, bewerkt door Mr. R. E. Hattink en uitgegeven door de Vereeniging tot beoefening van Overijsselsch Regt en Geschiedenis. Stuk I. Zwolle 1878. Nos. 2, 6, 10, 13, 16, 67, 87, 115 en 147.

is in het Latijn op perkament geschreven en goed bewaard gebleven; alleen het afhangend zegel van bruin was is geschonden.

Aan dezen brief gaan eenige aantekeningen vooraf, welke uit het later te bespreken Stadboek van 1512 (capittel 14, zie HS. fol. 26 v.) zijn genomen en welke ik, hoewel sommige niet direct met het eigenlijke stadrecht in verband staan, voor de merkwaardigheid en volledigheid laat afdrukken. De oorkonden, waarbij de bisschoppen de hier aangehaalde voorrechten verleenden, zijn meereendeels nog in het oud-archief van Ootmarssum aanwezig. Volgens het Register vindt men er den reeds aangehaalden brief van 1314 en ook onder no. 38 de oorkonde, waarbij deze bevestigd werd. Het privilegie van Jan van Arkel schijnt verloren te zijn gegaan, maar onder no. 14 van het Register is de bevestigingsbrief van Floris van Wevelichoven beschreven, waarbij men nog kan voegen een tweeden confirmatiebrief van 1395 onder no. 18. Het charter, waarbij deze bisschop de stad het Humbroick gaf, is waarschijnlijk de onder no. 19 aangehaalde oorkonde, terwijl men onder no. 81 den daarna vermelden ruilingsbrief vindt. Onder no. 24 is de verpachtingsoorkonde (1399) van de gruit beschreven en onder no. 70 de brief, waarbij aan de schepenen het weggeld gegeven werd, onder no. 118 eindelijk de brief over het houden van een windmolen.

Na den marktbrief laat ik in mijne uitgave eene oorkonde van 1425 volgen, waarin bisschop Johan van Diest een achttal bepalingen over het stadrecht bevestigde. Blijkens de mededeeling aan het slot dezer, door mij van nummers voorziene, artikelen is zij eene latere kopie, welke in het Register als no. 2

is beschreven; het origineel schijnt verloren te zijn gegaan. De kopie is geschreven op papier met eene hand uit de eerste helft der 17^e eeuw. De heer P. C. Molhuijsen heeft reeds in den Overijsselschen Almanak voor Oudheid en Letteren van 1843 op bl. 106 en vgg. het stuk laten afdrucken; bij vergelijking met mijne uitgave zal men slechts eene enkele aanvulling en afwijking opmerken. Over de afwijkende lezing van art. 8 nog even nader; de heer Molhuijsen las »waere” in plaats van »waers,” zooals er staat; maar ook na deze verbetering was de bepaling mij nog niet geheel duidelijk; ik meende daarom in de noot het vermoeden te moeten uitspreken, dat er na dit woord uit den tekst iets weggevallen was. Eene vergelijking evenwel van het voorschrift met een artikel uit den Privilegiebrief van Enschede van 1325 (zie Racer, Overijsselsche Gedenkstukken, Eerste stuk, vervolg, Kampen 1783, bl. 117), overtuigde mij van mijne dwaling en hielp mij de bepaling eenigszins ophelderen; wij lezen hier namelijk: »Voert so wie ander scepen ede spreket, die *waers tieghen elcken scepen op twe pont.*” Ten laatste merk ik nog op, dat ik hier gelijk ook in de volgende stukken de namen van de muntsoorten, welke nu eens voluit zijn geschreven dan weder op verschillende wijzen zijn afgekort, overal genormaliseerd heb ¹⁾.

Nu volgen de stadrechtsbepalingen van 1507, welke door eene staande hand en met tal van afkortingen op een groot langwerpig blad perkament zijn geschreven; de 56 door mij genummerde artikelen vindt men

---

¹⁾ In art. 33 van de Stadsrol van 1507 is bij vergissing de verkorting blijven staan.

in twee kolommen geplaatst, en wel 26 in de eene en 30 in de andere.

De verdere 6 bepalingen, die ik met cursieve letters aan het einde laat drukken, zijn met latere hand op verschillende plaatsen er bijgevoegd, zooals men dit kan nazien in de noten onderaan de bladzijde.

In het Register is deze stedelijke keur beschreven onder no. 124.

Eindelijk geef ik nog eenige rechtsbepalingen uit een handschrift, dat behalve het Stadboek van 1512 een groot aantal bijvoegselen, waaronder ook keuren van lateren tijd, bevat. Het is een MS. op papier in 4°, met perkamenten omslag, oorspronkelijk bestaande uit 60 folia, waarvan het eerste evenwel thans ontbreekt. Eerst loopt het werk, met dezelfde hand geschreven, behoudens een paar open plaatsen en enkele toevoegingen van lateren tijd, geregeld door tot folio 9 r., 9 v. is open; dan volgen 9 geheel of ten deele met latere aantekeningen beschreven folia, hieronder, behalve de latere keuren, welke ik op bl. 43 vgg. heb laten afdrukken, en den privilegiebrief der schoenmakers, welke op bl. 46 te vinden is, o. a. een lijst van de uitgaande renten der stad en een verhaal over den fabelachtigen stichter der plaats Odemarus en zijn priester Vechtān, welke volgens de legende in de Vecht verdronk en aan deze rivier zijn naam gaf. Hierboven staat: *Historia haec excerpta ac descripta ex Joanne Tritenheimio, historiographo, per me Jo. Richters secretarium.*

Het corpus van het Stadrecht wordt voortgezet op fol. 19 en loopt nu weder geregeld door met dezelfde hand geschreven tot fol. 29 r. Op fol. 30 r. begint eene kopie van de bovenbeschreven stadsrol, welke,

behoudens eenig verschil in spelling en enkele latere veranderingen, welke ik in de uitgave in de noot heb aangegeven, met het origineel overeenkomt.

Hierna volgen, te beginnen met fol. 34 onderaan, de latere keuren, welke met verschillende handen geschreven ¹⁾ vrij wel onafgebroken doorloopen tot fol. 41 v. Op fol. 42 r. vindt men eene vertaling van den Latijnschen vidimusbrief (van 1407) van het reeds besproken privilegie van 1314. Op fol. 43 r. worden de keuren voortgezet tot fol. 44 v., waarna eene lijst der landerijen, aan het Gasthuis toebehoorende (van 1619), volgt. Dan komt eene keur van 1620 (zie bl. 43) en de confirmatie van den privilegiebrief der schoenmakers (bl. 48). Fol. 47 is onbeschreven; dan volgen aantekeningen aangaande financieele en andere zaken, welke niet tot het stadrecht in betrekking staan. De folia na 53 r. zijn verder onbeschreven, alleen komen op foll. 55 v. et 56 r. nog een paar annotaties voor.

¹⁾ Ik heb in den tekst eenvoudigheidshalve alleen bij de keuren, welke geen jaartal aangeven, in de noot naar de bepalingen verwezen, welke met dezelfde hand zijn geschreven en van eene zekere tijdsbepaling zijn voorzien. Tot aanvulling dieno de opmerking, dat de eerste keur *zonder jaar* op bl. 32 door dezelfde hand is geschreven als de vorige bepaling van 1548, maar met bloekere inkt.

Voor de volledigheid zij hier nog medegedeeld, dat behalve de handen in de noten vermeld in de latere keuren daareboven nog negen andere zijn op te merken: 1° hand: keuren van 1548, bl. 30—32; 1556, bl. 33; 1561, bl. 34; 1563, bl. 35, alsmede de Privilegiebrief der Schoenmakers, bl. 46. — 2°: keuren van 1557, bl. 33 en 34. — 3°: keuren van 1591, bl. 36; 1590, bl. 38; 1578, bl. 39; 1615, bl. 42; 1620, bl. 43; 1615, bl. 43; 1617, bl. 44; 1623, bl. 44. — 4°: keur van 1567, bl. 38. — 5°: keur van 1568, bl. 39. — 6°: keur van 1575, bl. 39. — 7°: keur van 1600, bl. 41. — 8°: keuren van 1591, bl. 41; 1593, bl. 42. — 9°: keur van 1639, bl. 48.

Ziet men uit deze opsomming, dat het boekwerk stukken uit verschillende tijden en van den meest verscheiden aard bevat, ook de eigenlijke kern van den kwartijn, welke in haar geheel met dezelfde hand is geschreven, heeft in bonte volgorde bepalingen en aantekeningen over verschillende ongelijksoortige onderwerpen. Men leze slechts de inhoudstafel, die ik aan het begin van het stadrecht laat afdrukken, en men kan reeds daaruit opmaken, dat ook het hoofdwerk behalve een aantal stadrechtsbepalingen en wat hiermee indirect in verband staat, hoofdzakelijk aantekeningen van financieelen aard bevat.

Uit de 12 capittels, die van de 15, waarnit dit boek oorspronkelijk bestond, zijn overgebleven (cap. 11, 12 en 13 zijn verloren gegaan), heb ik in deze uitgave natuurlijk alleen de tot de twee eerstgenoemde rubrieken te brengen bepalingen overgenomen (de tweede soort met kleine letter). Den aanhef van het stadrecht en het register (bl. 16 en 17), welke voorheen op het nu niet meer bestaande eerste folio van het handschrift waren te vinden, druk ik af naar eene kopie van het geheele werk uit het begin der 18^e eeuw.

Deze kopie in 4°, ook in het Ootmarssumsche archief aanwezig, bevat het stadrecht met al de latere aantekeningen, ongeveer in dezelfde bonte volgorde; waarin het origineel die ons doet kennen. De secretaris Arnt. Vosdingh attesteerde 18 Februari 1710, dat het afschrift na collationeering met het oorspronkelijke accordeerende was bevonden, en »pro memoria» volgt de mededeeling: »deese voorenstaende copien sijn geschreuen door Jan Dreszelaer, Duijtsche schoolmeister in Ootmarsen, en is alles geschreuen met de linkerhandt.»

En hiermede zou ik mijne voorrede kunnen eindigen, wanneer ik niet gaarne ten slotte nog mijn dank bracht aan diegenen, welke mij bij deze uitgave verschillende zeer gewaardeerde diensten hebben bewezen, niet het minst aan het gemeentebestuur van Ootmarssum, hetwelk mij de benoodigde stukken welwillend tijdelijk afstond en mij daardoor de uitvoering van mijn plan mogelijk maakte.

ZWOLLE, Juni 1887.

A. TELTING.

I N H O U D.

	Bl.
1. Opgave der bisschoppelijke privilegiebrieven .	1
2. Privilegiebrief van <i>Guydo van Henegouwen</i> betreffende de week- en jaarmarkt 1314. .	3
3. Bevestiging van stadrechts-bepalingen door <i>Johan van Diest</i> 1325	5
4. Stadsrol van 1507. . . . . , ...	7
5. Stadrecht van 1512	15
6. Latere kouren	29

Dit sint de priuilegie der stadt, vor ende na gegeuen van onsen gnadighesten heeren van Vtrecht.

Int jaer dusent drehundert ende verteyn biscop Guido heuet ghestadighet synen dorpe Oetmerssen oer wiebolderecht, dat se van oldes plegen to hebben, ende hefft gegeuen eyn wekemarket op alle Dinxdagen; ende op Sondach na Natiuitatis beate Marie virginis eyn jaermarkt, eynen dach vor ende eynen dach na mit allen gherechten, ghelyc andere stede hebbn.

Dit solffte vernyet ende confirmert van biscop Ffrederic van Blankenheim int jaer dusent verhundert ende vii.

Biscop Johan van Arkel ende biscop Frederic vorscr. hebben gegeuen de borgher tolvry to varen ter Nyer Bruggen ende ten Hardenbergen, des ghelikes oic ter Vennebruggen alsovelle, want sommighe van onsen gnadichsten heren willé is in oere priuilegio ons gegeuen, dat wy sollen alles rechtes ende vryheiden bruken, de de ander steede ende dorpe ouer Ysele bruken etc. Mer dat priuilegium is gegeuen int generael, also dat de Vennebrugge en is nicht vthgesproken offte nemptlic ghenampt. ¹⁾

¹⁾ De laatste zin, van dezelfde hand als het andere, is er later bijgevoegd; evenzoo het voorgaande „alsovelle”, dat boven den regel staat.

Biscop Frederic vorscr. noch der stad gegeuen dat Humbroick om oer stad to yesten ende to verbeteren ende den singhelgrauen to maken, als den scepenen dat guet ende best dunket to syne. ¹⁾/

Mer dat Marccotte is anhebutet van den Dutschen Huse M^o CCCC^o ende L.

Noch biscop Ffrederick van Blankenheim verpachtet in erfpacht den gruet ende assys des helen gherichtes van Oetmerssen den scepenen voer x oelde yulwechtighe ffrancsche schilde/offte myt gelyken guden paymente, jarlix den renthmeister van Twenthe to betalen, de eyne helfte op Mychael, de andere op Walburgen in den Mey.

Int jaer dusent CCCC^o ende XXXVIII° heuct gegeuen ende ghestadighet dat wechghelt den scepenen bynnen gherichte van Oetmerssen om steghen ende straten to beteren, beholtlic den heren jarlix eynen olden schilt.

Int jaer dusent vyffhundert ende twe biscop Ffrederic van Baden hefft gegeuen der stadt or mollerecht to den wyndemolle, beholtlic den heren drie heren punt jarlix.

Desse priuilegien gheconfirmeret van heren tot heren wal twe hondert jaer van tyden des erwerdigen biscop Guido wes to biscop Ffrederic van Baden.

---

¹⁾ Op den kant staat: Anno M^o CCC^o XCVII.

PRIVILEGIEBRIEF

VAN

GUYDO VAN HENEGOUWEN.

betreffende de week- en jaarmarkt.

1314.

Nos Guydo, Dei gracia episcopus Traiectensis, notum facimus vniuersis, ad quos presentes littere peruenierint, quod nos de consilio fidelium nostrorum pro emendatione ville nostre de Oitmershem, que ab olim ius et libertatem habuit, que dicitur *Wigbilde-recht*, concessimus et in hiis scriptis concedimus incolis ipsius ville ius et libertatem habendi perpetuo forum ebdomedale singulis terciis feriis in ebdomada et forum annuale die dominica singulis annis post Natiuitatem beate Marie virginis proximo occurrente vno die ante et vno post dictam dominicam duraturum, sub eo iure et libertate, quo seu qua oppida ecclesie nostre Traiectensis forum ebdomedale et annuale consueuerunt habere. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus litteris duximus apponendum. Datum anno Domini M^o CCC^o quartodecimo feria quarta post beati Nycholai episcopi.

BEVESTIGING VAN STADRECHTS-BEPALINGEN

DOOR

JOHAN VAN DIEST.

1325.

Wij Johan, bijder genaden Gotz bisschop Tutrecht, maken kundt allen luiden, datt voer vnss qwemen onse guede luide die schepenen van Oethmerschen ende brachten onss aen, datt dese puncten, die hier nha beschreuen staen, hoere vrijheit ende recht waere.

1. Int eerste datt wigbolde goeth, datt gelegen iss binnen paelen ende buiten paelen, noch hennegen vereruen sall noch ende mach, mer datt sall eruen vpt naeste litt also veere alst die schepenen beholden wilt mett hoeren ehde, datt ett wigbolde goeth iss. /

2. Voert so sullen de schepenen opboren van den genen, die kniue trecken binnen der vrijheit, een pundt louens. /

3. Voert sollen sij hebben van oerslagen vijff schellinge louens. /

4. Voert van loechnen ende scheltworden vijff schellinge.

5. Voert watt die schepenen mett hoeren ehde be-

holden wilt, datt van oldes heer recht gewesen heuet, datt wille wij hem stede ende vast bliuen.

6. Voert datt die schopenen burichten sollen van wigbolde goede ouer hem seluen alss van oldes gewoentlick gewesen heuet.

7. Voertt van twiste, de gescheen in haere vrijheit, sollen sie burechten onder hem, ten wahren broecke, die an vnse hoecheit gchengen, die solle wij of vnse amptsluide burechten. /

8. Voertz wij bouen schepenen ehde sprake waers ¹⁾ op hondert schellinghe.

Alle dese puncten, vrijheit ende rechten wij stede ende vast bliuen.

In oerkunde des breues besegelt mett onsen zegell, gegheuen int jahr ons Heren dusent drehundert vijf ende twintich dess Maendages na sonte Johansdach Babtisten dess Middenzomer.

Wass an den originaell breeff hangende ein segell in roden wasse.

Pro vera copia Bern. Kremer Secret. scripsit et subs.

---

¹⁾ In de kopie heeft men hier bij vergissing tweemaal „op hondert” geschreven; eenmaal is het doorgehaald, maar men verzuimde het woord, dat vermoedelijk in het origineel stond, er voor in de plaats te stellen.

STADSROL VAN 1507.

Anno Domini dusent vyff hondert ende seuen.

---

1. Item oft yemant schepen ghekoren woerde ende nicht wesen en wolde, breket zees beyers gulden.

2. De vp der schepenen eyt spreket, breket der stat xx beyers gulden ende elker schepen eyn gulden.

3. De bynnen onse stad wigbolde wonnet, do sal voer den schepenen toe rechte staen. ¹⁾

4. De bynnen onser stad brocke doet, de sal he betalen bynnen vertyen daghen, oft men sal daervoer penden.

5. De schepenen wylt nemande eyn pender geuen dan des Maendages to richte tyt, dat en sy pacht oft *txy verwyлкоert.* ²⁾

6. De eyn wondinghe doet, daer de her nicht off en heft, van onsen borgers oft inwonners, breket eyn

---

¹⁾ In de kopie is met latere hand bijgevoegd: *ende borger wesen.*

²⁾ De cursief gedrukte woorden zijn er later bijgeschreven.

golden gulden, ende eyn butenman breket dre beyers gulden. /

7. De eyn mess trecket oft eyn logent oft yemant wyl smyten myt kannen, myt stolen oft eyn düesslach, breket der stad sees vlems. /

8. De den anderen myd ypsate naevolget toe slane oft yemant den anderen voerlaget, breket vi vlems. ¹⁾ /

9. Nemant en sal vyschen in den stat grauen oft den haghen scaden doen oft der stat holt houwen, breket der stad dre beyers gulden. /

10. De den anderen heyt mordener, deff, huer oft ²⁾ huerkynt oft der gheliken, breket eyn golden gulden, ten sy dat in haesten mode schoet, breket zes vlems. /

11. De myt den anderen schelinghe heft, de sal hem myt den rechte tospreken, ende dede hy daerbauen drüwynghe, dat verclaget wort ende bewyslick is, de breket soe vake als dat scheet eyn beyers gulden. /

12. Nemant en sal van borgher oft inwonner ³⁾ tospreken myd vüthemeschen rechten, / wye dat doet, de sal hem daeroff gwhiten, ende breket der stat iii beyers gulden. ⁴⁾ /

13. / Wye den schepenen claghe anbrenget, de sal der claghe volghen, oft he is vellich in der claghe. /

14. Wye den anderen eyschet vut eyn huse oft

¹⁾ Later veranderd in: *dre golden gulden*.

²⁾ „Huer oft” staat in 't HS. boven den regel.

³⁾ In de kopie is boven den regel tusschengevoegd: den anderen.

⁴⁾ In de kopie is bijgevoegd: ende bij verloes synre borgerschap.

van den kerckhoff oft vut der poerten, dat men bewysen mach, breket zes vlemschen. ¹⁾ /

15. Wort eyn vut syns selues hues gheyschet oft wort hem ghewalt ghedaen, dat men bewysen kan, breket der stat hogeste koer. ²⁾

16. Nemant sal in de stat of vut dan by openen porten. De breket der stat hogeste koer.

17. Wye spelt myt dobbelsteyn sonder bricken oft ander spyl dan tot eyn redelikon ghelaghe, breket der stat eyn beyers gulden, ende de wert twe, ende den wert to manen voer al.

18. De schepnen wylt nicht richten auer lofste, de gheschen auer spele, oft ienighe scult maket ouer spele oft wedde.

19. De schepnen wylt ghene voerdinghe doen auer pande, de de statbade nicht ghepant en hefft, oft daer de schepen ghen oerkunde op ontfanghen hebben.

20. Eyn ittlick sal den anderen wechlike pande doen, soe langhe hy so heft, ten sy myt wyllen des ansprekers.

21. Nemant en sal molt to mollen senden, dat men veyle brouwen wyl, de bade sal dat ersten sacken, den de schepenen darto setten, by vi beyers gulden.

22. Nemant sal ber verkopen, ten sy ghekervet

¹⁾ Later veranderd in: *dre herenpunt*.

²⁾ In de kopie is met latere hand bijgevoegd: *tweelten die dat doeth*.

vp de stocke, oft myd wyllen der schepnen, by eyn beyers gulden.

23. Nemant sal vromet beer tappen bynnen onsen wygbolt dan by rade der schepnen, by eyn beyers gulden.

24. Een yeghelick sal rechte mate holden ofte waghe in syn hues, by iii beyers gulden.

25. Nemant sal decken dan in leem ende begheten myt leem by vi vlemsen, ende de decker vi vlemsen.

26. Nemant sal oly braden oft scrempen in pannen dan in kettelen oft in potten by ses flems, de dat anbrenckt sal hebben twe flems.

27. Nemant en sal van onsen borgers oft inwonners slyten in syn hues oft vp synen venster, ten sy borger guet, by eyn beyers gulden.

28. Wye bynnen onsen wigbolde woent, sal de borgerscop wynnen, er he yenighe neringhe doet, by consente der scepnen, by eynen beyers gulden.

29. Wye velinghe vpdoet, salt alsoe voert vtsliten sonder verhoghen, by eyn beyers gulden.

30. Nemant en sal vorder in- oft vutweghen myt punden dan xv ¹⁾ punt, bij vi vlemsen. ²⁾

31. Nemant en sal meten noch wegghen myt maten, de der stat brant nicht en hebn, by eyn beyers gulden.

32. Wye pantweringhe doet to vnrechte, sy man oft wyff, breket eyn beyers gulden.

¹⁾ De kopie heeft dit later veranderd in: viff en twyntich.

²⁾ De kopie heeft dit later veranderd in: *goltgulden*.

33. Wye vp der vuer ¹⁾ schepnen eyt spreket, breket eyn beysr gl.

34. Wen de vuerheren bekoert, breket eyn vlems.

35. Wye nicht to tyde vp de wake geyt ende eertyt wedder offgoyt, breket i ²⁾ vlems ende des anderen dages wedder to waken.

36. Wye nicht to tyde to buerwerken kumpt, breket i punt.

37. Nemant en sal fflassen by kerson oft enich dinck in den auen hebn, daer men mede beanxt is, by vi vlems ³⁾; *vnde dat fflass verloren hebben den vuerheren.* ⁴⁾

38. Nemant van onsen borgers oft inwoners sal den anderen besaten, soe langhe he vp ghenen waghenghetymmer en heft, by eynen beysr gulden.

39. Wye van onsen borgers oft inwoners buten brocke deden vnder malcanderen, breket der stat so vele oft se in onsen wychbolde weren.

40. Wat pande de scepenen laten penden voer syes oft brocke, de sal men losen in xiiii dagen oft men sal daer voerder gheen bewyves van doen.

41. Wye den anderen scaden doet an synen wruchten off an syn appelen ende noten, breket eyn punt ende den scaden to richten, ende dat sal men manen daer he to hues gaet.

¹⁾ „Vuer” staat boven den regel.

²⁾ De kopie heeft dit later veranderd in: *ses*.

³⁾ In de kopie met latero hand in marg.: *twe goltguldens*.

⁴⁾ De cursief gedrukte woorden zijn er later bijgeschreven.

42. Wye myt den anderen to doen heft van velt-scaden sal daeromme spreken bynnen jars myt den rechte, oft he en sal hem vorder nicht to rechte staen.

43. Eyn ittelick sal syne ledderen ende haken holden daer se vortyds vp ghesat synt, by eynen punde,

44. Wye pande koft van den pale ende den clagher nicht en betalt bynnen der tyt by verlues der pande ende de clager den schepnen claget, de breket to den ersten eyn punt ende to den anderen male twe punt, ende dan soe vake hye claget eyn beyers gulden, hent soe langho ¹⁾ de clager vernoget ys.

45. Wye onstuer maket des nachtes vp der straten, sal staen vp der sschepnen beraet. /

46. Nemant en sal waschen in der stad grauen dan vp der woesche, by eynen vlems. /

47. Wye nicht en komt voer dat raethues ²⁾, want ³⁾ men dye klokke roret ⁴⁾, by eyn vlems. /

48. Wye hoene woerde doet voer den schepen, dat steyt vp der schepenen beraet wat se breken. /

49. Nemant en sal vercopen erflick guet, bynnen onser stad wyckbolde gheleghen, gesteliken loeden oft eyghenen loden. ⁵⁾ /

¹⁾ In de kopie staat boven den regel: *tot dat.*

²⁾ In de kopie is met latere hand bijgevoegd: *of in de kercke.*

³⁾ In de kopie staat boven den regel: *als.*

⁴⁾ De kopie heeft hier verder met latere hand: *breect eyn haluen keyzers gulden. Die auerst vp sunt Peters auent wtbloue, stehet op einen gulden.*

⁵⁾ In de kopie is met latere hand bijgevoegd: *ende offte sulkes ghescege sal van onwerden sijn ende sal der stadt gebroken hebben sees beirs guldens.*

50. Oft yenighe sentencie ghewyss woerde van den schepenen ende dan wedder beropen worde, de dat doet sal van stunden an borghe setten de vneost off to doen, ende wye dan yerlost de sal den scaden to hoepe hebn.

51. Ock sal men wetten, wanner syck twe begyftighen oft betuchtighen als man ende wyff, de cyne dan sterft ende de ander sick versuet, soe is do giftinghe van nicht.

52. Oft hyr vuersnoet were, dar God voerbete, sal eyn yttelick borger lopen vp den brant behaluen veer de naesten nabers, by der stad hogeste koer.

53. Ock sal men wetten, oft yemant belastet were van vuersnoeden, de sal selues gheruchte maken, oft he breket der stat hogeste koer.

54. Wye vor den schepenen verwonnen wort to der pendinghe, de sal van stunden an doen beweelicke pande, de dar guet vor synt, ten sy sake dat he enen koper maket, de voer dat pant so vele gyft als de scade myd den hofftstoel guet is.

55. Oft yemant van onsen borgers verstoltmodich vp onse molle to varen, de en sal gheen bevel oft gheneyt hebben van onser stad.

56. Voert alle brocke ende insate, de hyr nicht ghekundiget en synt, de sal men voert holden als de to holdenen placht.

57. *Niemand van ons burgers off inwonners sal*

den anderen breuen tot Oldenzael by III beyers gulden. ¹⁾ /

58. Item we borger wyll worden, sall geuen I golden gulden, I hake, I post van XV voten. ²⁾ /

59. Item nemant sall int raethues gaen to gerichtē tyt, anders de daerto geeyschet wort, by VI fleschen.

60. Item alle de vors. punten ende brocken solen de scepenen vthmanen bynnen XIII dagen, ende nemant daer by oren eede eyn plac van quyt to geuen, ende dat tot der stadt tymmerynghe tkeren. ³⁾

61. Item alle dye ghene, dye der stat schuldich synt, dat sy van sys offte van anderen vpkomst der stat, solen ghein neringhe doen, sye hebben der stat ersten betalt ses beyers gulden offte van brocke.

62. Nemant sal brouwen off tappen van onsen borgheren ende sal betalen alle maent, of den bade en sal em nicht mer to molle sacken. ⁴⁾

¹⁾ Dit art. is in de stadsrol tusschen art. 7 en art. 8 gevoegd. De kopie, waarin dit art. geplaatst is tusschen art. 11 en art. 12, leest: Niemant en sal van ons borgers off inwonners thot Oldenzael malkanderen breuen bij III beijers gulden.

²⁾ In de kopie met latere hand veranderd in: *sestycn voten*.

Art. 58 is geschreven aan de benedenzijde van de stadsrol over de geheele breedte van het vel perkament; in de kopie heeft men het art. geplaatst tusschen art. 26 en art. 27. Het woord: *post* is niet meer te lezen; ik neem dit uit de kopie over.

³⁾ In de kopie is later bijgevoegd: *nochtans is eyne ghenade by den ghemeynen borgemeisters ende ghezwoore meente*.

⁴⁾ In de kopie is later bijgevoegd: *alsmen dar gheyne pande krigen kan*.

Artt. 59, 60, 61, 62 komen voor in margine aan den linkerkant van het perkament; zij zijn op verschillende plaatsen onleesbaar geworden.

Artt. 57 en vgg. zijn van latere hand.

STADRECHT VAN 1512.

Op het schutblad van het HS. leest men :

Ve iudicibus, qui mane surgunt ad inebriandum.

Isai. Ve tempori, ubi iudices mane surgunt ad inebriandum.

We den lande, spreck Isayas profeta, dar de ouersten des morghens opstaen om sie vul to drinken.

Non sumus nati nobis dumtaxat, sed partim nobis, partim parentibus et amicis, partim vero reipublicae.

Wy synt ons seluen alleen nicht gheboren, spreket de ffylosophus Plato, mer oick mede onsen vrunden ende onsen lande int ghemenebest.

Bene valet respublica, cui praestat sapientie amor.

Diligite iusticiam, qui iudicatis terram.

De wijze man spreket: hebbet lieff de rechticheit, gij de dar ordelen de menschen. ¹⁾

---

¹⁾ Wat hierna volgt tot het eerste capitulum is genomen uit de kopie van DRESZELAER, daar in het origineel het blad, waarop dit geschreven stond, verloren is gegaan.

Concordia res parvae crescunt, discordia maximae dilabuntur.

REFORMATA CONSERVATIO REIPUBLICAE,
POST EXORDIUM OLDENZALIENSE PER DUCEM GELRIAE
ANNO DOMINI 1512 CONCEPTA.

Dat liggende register der ampte der stadt Ootmarssum, dat men zolde apenen der gezworener meent alle jaar op St. Petersavent ad Cathedram, wes datze den gekorenen raad ende schepenen hadden uitgekundiget, en dan to openen den nijen raad. /

Dit is den staat der stadt Ootmarssum, voor dat gemeene best beschreeven.

Dat begin aller twijdragtigheid is dat gemene guet in eigener nutticheid to keeren, also dat de eigene nutticheit gaat boven de oor, als Tullius schrijvet, de was der wijseste raadman in der stadt Romen.

*Dit is de tafele der capitulen hierna registretet
anno Domini 1512 etc.*

1. *De eeden der gesworenen der stadt Ootmarssum.*
2. *Der exijsmeisters ampt. /*
3. */ Der molmeisters ende zegeler ampt. /*
4. *Van den brokemeisters ende de broke der stadt.*
5. *Van den zingenden missen door de weeke.*

6. *Van dat ampt der provisoros int gasthuis en ör land.*
7. *Van de rente, lande, ander opkomste ende denste onzes officius in den Hilligen Geist.*
8. *Van de insprake twijer ander viccarien mit dat Lazarushuis.*
9. *Van onzes schoolemeisters rente ende opkomste.*
10. *Van de rente ende deelinghe Onzes Leve Vrouwe-gilde.*
11. *Van rente ende delinge des Hilligen Sacraments-gilde.*
12. *Van St. Annengilde, rente ende deelinghe, mit dat regt des officius.*
13. *Van der hilliger kerken land, rente ende weder uitgeven.*
14. *Van allen privilegien der stadt, van onzen genadigsten heeren vor ende na gegeven, uit itliken breif kortlik den zin ende de menunge.*
15. *Van den contracten ende compositien, eertijd gehalten tusschen der stadt ende dat Dutsche Hues to Oetmarssum.*

DAT EERSTE CAPITULUM.

*Dit is dat register der stadt Oetmerssen van den
ampten ende beuelle myt oren eeden to dat
ghemecne beste.*

De heele meent pleghen sic to vergadderen na deer
auentz clocken alle jaer op sunte Petersaent ad Ca-
thedram, om te keesen ende to setten veer ¹⁾ erbare
borghere vth oer meent, do by oren eede, hyrna be-
screuen, sollen keesen eyndrachtlike ses scepenen ²⁾
van den erbarsten borgheren to eer ende nootdrufflich
vorstant der heler meent, na inholt des eedes hyrna
bescreuen. /

*De eet der ghekorener verendelsuden, den se sollen
doen den scepenen vant jaer vorleeden, to
behoeff der gantzer meent.*

Wy Arent, Borent, Clawes, Deric, etc. (als se dan
ghenompt synt), alle samptlic ende eyn itlic bisun-
deren, louen ende sweeren der stadt Oetmerssen eer
ende beste to done ³⁾ na onsen besten verstande ende
witscop, / wyllen keesen ende setten ses erbare ⁴⁾ bor-

¹⁾ Met latere hand in marg.: *echte geboren*, en boven den
regel: *gereformeerde*.

²⁾ Aan den kant is met latere hand bijgevoegd: *ock echt geboren*.

³⁾ Boven den regel is bijgevoegd: *ende nicht an to seene
gunst offte gaue, vrunde offte maghe, maar —*

⁴⁾ Aan den kant met latere hand: *echt geboren*.

ghere vth onser meent vor scepenen, richters ende vorstanders onser meent ¹⁾/ den wy darna, als se ons van wegghen der heeler meent oren eet ghedaen hebben, willen vnderdanich wesen na reeden guder older ghewonte ende rechte.

So moet ons God helpen ende al syne hilligen. ²⁾

De eet der scepenen.

Wy A. B. C, etc., alle samptlic ende eyn itlick bisunderen, louen ende sweren der stadt Oetmerssen eere, rechte, priuilegie, seghele, breue, registers, slotele ende guet ons beuollen woert int ghemeene beste to verwaren.

Wy willen oic na onsen besten verstande ende witscop vorstaen dor gantzer meent, so velle in ons is, to richten na reeden ende rechte den armen ghe-lyck den riken, to ordelen na stadtrechte, lantrechte, keiserrechte offte guder older ghewonte; de ampte ons beuollen worden to verwaren in profijt der heeler meent, ende daroff rekenscop ende bewislike betalinghe to done na older ghewonte; ghelt, opkumste offte renthe in eygen nutticheit nicht vnder to holden, et en sy mit consent ende witscop der ghemeener scepenen, mer onsen gnadichsten heren ende ander onse kuntlike ende bewyslike rentheners wal to betalen ende to vernoghen na al onsen vlyte ende neersticheit.

So moet ons God helpen ende al syne hilligen.

De eet des boden.

Ic Adriaen, etc. loue ende swere der stadt Oet-

¹⁾ Boven den regel staat: *eyn jaer lanck.*

²⁾ De laatste woorden zijn doorgeschraapt, evenals in de volgende formulieren.

merssen ere ende guet, my beuollen, troulike ende wal to verwaren, den scepenen in betemeliken saken vnderdanich to syne, botscoopen, dachlegghen, penden, ter mollen to sakken, na older ghewonte offte sunderlinghe beuel der scepenen, wal to done ende int beste to verwaren myt anderen denste myne vordeeners ghedaen ende gheholden hebben.

So moet my God helpen ende al syne hilligen.

De eet des scriuers.

Ic Sueer, etc. loue ende sweere der stadt Otmerssen eere ende beste, ansprake, antworten, ordele na mynen besten verstande ende witscop, de ic horen ende na older wyse int register to teiken darto worde gheeyscet ende myn loen op ontfangen, heymlicheit der scepenen offte ic wes hoerde nicht to melden, dat der stadt hinderlic offte scadelic muchte syn.

So moet my God helpen ende al syne hilligen.

De eet der poerteners.

Ic Wolter offte Arent, etc. loue der stadt Otmerssen eere ende beste, slotele ende poerte wal to verwaren; de slotelen alle auende in des borghermeisters hues truwiki to brengen; buten to sluten alle personen als trukelers ende lantlopers offte der ghelyken, wanneer ende so vake my dat van den scepenen in sunderheit wort beuollen, offte ic se nicht keeren kunde, dat dan van stunden an den borghermeister to wittighen; neemans to leue offte to leede to sluten op offte to, dan na beuelle der scepenen ende older ghewonte; in allen den scepenen daerin vnderdanich to syne by verlos mynes oedes ende amptes.

So moet my God helpen ende al syne hilligen.

De eet des mullers.

Ic G, etc. loue ende sweer der stadt Oetmerssen eer ende beste to done, so volle in my is, myne molle ende ampt trowelic to verwaren, de mulsster rechtuerdich to nemen na der mate my wort beuollen, den armen ghelyc den riken, de buren als de borgher na eener maete to mulssteren.

So my God helpe ende al syne hilligen.

De eet der vurheeren.

Wy A. B, beide samptlike ende eyn itlick bysunder, louen ende sweren eer ende profyt der meent Othmerssen, ende na onser bester witscap, war wy ongheborlic vuer vinden in kelres offte in hues offte in den ouen by vlas offte anders, na older ghewonten to penden, des ghelykes war wy des sommers gheyn water vinden vor de doer na der vthkundinghe (offte onghekeerde straeten vinden) to penden na older ghewonte, den ryken als den armen.

So help ons God ende syne hilligen.

De eet eynes nyen anghenomenen borgher.

Ic N, loue ende sweere eere ende dat beste der stad Oetmersem, vnderdanicheit der scepenen na stadrechte ghelyc myne naburen in allen betemeliken ende redeliken saken, stadrecht ende lantrecht to holden, onsen gnadighen heren van Vtrecht ¹⁾ gantze trouheit mit liue ende mit gude, ghelyc ander ghelyke lantsaten des ghemeenens landes ende bisunder

¹⁾ Het woord „Vtrecht” is doorgehaald en in plaats daarvan is met latere hand aan den kant geschreven: *van weghen der keyserlyken majhestat.*

der stad Otmerssen, so langhe als ic onder syne ¹⁾ gheboden stae.

So my God helpe ende al syne hilligen.

NOTA.

An to merken, dat men solde keesen ende setten to scepenen int eerste vnberuchtighe gude mans; mer dat gude gheruchte ofte quade is to verstaen, dat al man vor guet wort ghehouden, ten sy dat he ghe-richtlic quaet wort ghewesen. Dat quadeste gheruchte thegens deer meent is nydicheit ende onrechtuerdicheit, vor al sulke moet men em int meeste vorhoeden ende de solffte verghetten. Item omme de onrechticheit als van der meente guet to onderhouden, is in sommighen steeden dat recht, dat alle, de van der stadt gude vnderhebben, moten ghelt ofte pande geuen, want men rekenscop doet, etc.

An to merken, dat alle moghentheit is van Gode, als sunte Paulus scriff, want onse hillige vader de pawes is sunder middel vnder den christenen menschen de alreouerste ende bysunder in alle gheistlike saken, ende de alremoghentlikeste keyser ofte coning van Romen de alreouerste in dat wertlike sweert; onder em synt de lantforsten des Hilligen Rykes alreneghest; de derde hant vnder den keiser synt de sculten ofte richters, ofte borghermeisters ende scepenen, mer de drossen synt also velle als statholders des lantforsten in oer deel landes, dat em ende so velle em dan beuollen wort. Hyrom ist dat alle menschen synt onderworpen hogher moghentheit bouen em selucs, als oic sunte Powel scriff, want alle slichte ghemene borgher sollen staen ende onderdanich wesen oren borghermeister ende richters, de ²⁾ borghermeisters ofte richters den lantforsten, de lantforsten den Romschen coning ofte keiser, etc. De keiser heuet God almechtich allene bouen em.

In onser stadt ende meente van Oetmerssen worden

¹⁾ Later veranderd in: *haere*.

²⁾ In het HS. leest men: des.

jarlix ghecoren ses scepenen als vors. Desse sesse setten onder sic twe ende twe tot dren ampten vnderse, itlike twe van den dren ampten synt samptlike veermael borghermeisters dor dat hele jaer. Desse solfte sollen richten ende gichten na reden ende rechte, alleyne God almechtich an to seene ende oren eet, den se der meent ghedaen hebben, daroff or orkunde to nemen na older ghewonten.

DAT ANDERDE CAPITULUM.

*De opkumste ende renthe der stadt Oetmerssen
int exijsampt.*

De exijsmeisters sollen inmanen ende boren ter stadt behoef van itliken brower ofte tapper, de hoppe ofte coyte tappet, dat nicht to Oetmerssen is ghewonen, van sesteyn tunnen eynen golden ryngulden ofte syne werde, ende darna myn ofte meer, na aduenant.

Item fromet beer als Homborgher ofte Bremer ofte der ghelyc ofte meede, dubbelden exijs.

Item van eyne ame wijns eynen haluen ryngulden. ¹⁾

.....

Item dat wechghelt sollen de ghemeenen scepenen verpachten alle jaer onuerjaert op sunte Peter so hoich als se kunnen.

.....

¹⁾ De laatste drie woorden schijnen later te zijn bijgevoegd.

Item eynen nyen borgher to eeden, sal den eet de borghermeister em stauen, mer de exijsmeister sal vor de borgerscop eeschen i olden schilt ende daeroff rekenscop doen na gnadigher deghenscop. /

Dit is dat vthgeuen ende last der exijsmeisters.

Se sollen alle tymmer der stadt holden in eeren ende verbeteren na rade der scepenen ende oick der meente, wante wes nijes ende grottes tymmers van noden weere, ende de straten, weghe ende steghen in eere holden.

Darto gegeuen van den heren de beterscop van assys ende wechgelt ende dat Humberick. ¹⁾

. . . . .

Van der Wisscher vede.

Item itlike vurstede giff jarlix i kamper krumstert, de scepenen borent op ende betalen mit iii golden rynsgulden, ende also mach ment quiten etc. ende afflosen mit LX rynsgulden. ²⁾

Item itlic exijsmeister sal hebben van der stad gude vor trowen denst ende gude verwarighe syns ampts beuollen eyn herenpunt. /

Des ghelykes i itlick scepenen van oren ampte in oren jaer, als molmeisters ende brokemeisters. /

Want orliker ende godliker ist van trouwen denst eyne kentnisse loens wittlike ende apenbaer to ontfanghen dan heymlic to steelen ofte to vntholden, want we der meent wat ontholt, de stelet dat sick selues, synen vronden ende naburen ende al den lände.

¹⁾ De laatste zin schijnt later te zijn bijgevoegd.

²⁾ Hier volgt in het HS. een open plaats van ongeveer een halve bladzijde.

Item giff ic wal reeden, dat de ghenne, de der meente sumtydes merkelijke ende nerstlike doonet, dat he hebbe eyne hoessche terynghe na older ghewonte etc., so volle als syne eer ende consciencie muchte verantweren. ¹⁾ /

DAT DERDE CAPITTEL.

Van den mollenmesters ende seghelers.

De mollemeisters pleghen to hebben dat seghel ende dat brantijseren, to den scepelen ende spinde te vroghen. / Ende moghen boren van den borgers vor itlic brant opt scepel i olden vlemscen, van dat ²⁾ halfghelt, van butenloede dubbelt ghelt. /

Item van eyn hanghende seghel i quarte wijns, van i plackaet i menghelen van den borgers. /

Item van butenlude dubbelt ghelt.

---

¹⁾ Het laatste is in het HS. met dezelfde hand later bijgevoegd. Daarna komt de volgende bepaling, welke ik in de noot laat afdrukken, omdat zij niet dan indirect op het stadrecht betrekking heeft.

Van der older ghewontliker lantscatinghe.

Na older ghewonte is de stad ofte ghemeente des wicboldes van Otmerssen schuldich sestich golden ryngulden, wanneer onse gnedighe heer to velds licht ofte anders dat ghemeene lant op ghewontlike scatinghe wort ghesat.

Dan plecht men de vuersteden to sotten in dre partyon, na dat se rijk ofte arm synt, ofte in guder noringhe sitten, dat beste part op dre ort rynguldens, dat ander part dar na op $\frac{1}{2}$ ryngulden, dat derde part op eyn aert. Item de alderarmesten vth ghenaede noch wat myn, na erkentnisse der scepenen.

Desse settinghe is gheapproveyrt ende ghestadighet van den erbaren raot van Deunter, als wat twistes was darom tusschen den scepenen ende sommigher van der meent to Otmerssen na der Wischer vede.

Anno domini dusent veerhundert ende achtendeneghentich.

Rogate que ad pacem sunt.

²⁾ Waarschijnlijk is in het HS. hier het woord „seghel“ uitgevallen.

Dit solfite noch dubbelt van den inganck ende vthganck alrer onbewichliker erffnisse, als cyn verendel wijns. Mer van renthe op eyne lose is de inganck ende vtganck ghelijc dat seeghel vors. ¹⁾

Vorsichtigeit ende raet vor den mollenmeisters: gheenem rogghen to vercoopen van der mollen na sunte Jacob, meer op to slane ²⁾ in guder bewaringhe wes to sunt Merten/om de pacht der mollen wal to betalen, vncost der mollen van den molte to nemen ende dat vesperghelt ³⁾ int eerste op Paschen te betalen ende dat te vergadderen tusschen sunte Peter ad Cathedram ende Bylokenen Paschen, sowal van den rogghen als van den molte.

. . . . .

DAT VERDE CAPITTEL.

Van der brokemeister ampt.

De brokemeisters solden na reden ende insate der stad broke nerstlike inmanen, want dat aller meynte is van groten noden om doghet des vredes. Want in den groten steden ghene saken worden donre ghestraffet dan ghewelt ⁴⁾ van werken ende valscheit in ghelde, in ghewichte ende in maten. Daerom solden de brokemeisters int eerste or ghesette loen hebben van den broke offte van anderen gude der meent, ende dat ander in eer ende nutticheit der meente to keeren, na raet der ghemeener scepenen, bysunderen in den grotsten broken, de bouen vi vlemschen staen, hierna bescr.

Item an to merken, al ist wal dat men in vechtsel offte scheltworde op sommighen plaetzen nicht en richtet na verhalen, noch

¹⁾ Hier volgt in het HS. een open plek.

²⁾ In het HS. staat „slate”.

³⁾ Het volgende is in het HS. naar het schijnt later bijgevoegd met dezelfde hand.

⁴⁾ Hiertusschen is in het HS. uitgeschrap: van woorden.

tans na den reden to spreken, eyn de verhalt wort mit worden offte mit werken, de eghet ghenade, ist dat hee matighe braket. /

Item in scheltworden solde men anseen offte se eyns offte meer ghesceen weren, offte se vth vubedachter haesticheit offte vth sunderlinghe verhatode boesheit gheschoghe, ende darna in reden to richten mit beraet der ghemeynner scepenen. ¹⁾ /

.....

DAT SESTE CAPITTEL.

Van de prouisoires int gasthus.

De raetlude offte prouisoires der armen int gasthus worden ghesat ende gheordineert van den ghemenen scepenen na older ghewonte, ende de prouisoires sollen den scepenen jaerlix rekenscop doen op sunt Antonijs van allen vthgeuen ende ontfencknisse.

.....

DAT X CAPITTEL.

Van de renthe ende delinghe Onser Leuer Frowenghilde.

De scepenen setten ende ordineeren de raetlude der drier ghilden, als van Onser Leuer Frowen, van den Hilligen Sacramente, van sunt Annen; na older ghewonte jaerlix rekenscop van ytliken to ontfangen, ende dan weder to setten de raetlude offte to vntsetten, na dat den scepenen by oren eede best ende godlic dunket to syne. /

---

¹⁾ Van de negentien bladzijden, die nu in het HS. volgen, zijn drie geheel open en zestien geheel of gedeeltelijk met latere bijvoegsels beschreven.

LATERE KEUREN.

1530. Item in den iaer ons Heren M CCCCC ende XXX vp Meyauent sijnt dije schepenne, nije ende olt, met der mente, nije ende olt, ouerkommen, dat/ghijene van onsen burgers off inwonners sal laten vuir boeten in oiren huse off spiker, daer dije stat mijt belastet sij, bij der stadt hogeste koer. /

Zonder jaar. ¹⁾ a. Item dije schepennen, nije ende oelt, sijnt met don ghezworene mente, nije ende oelt, eijndrechtlijck auercommen, dat alle die ghenne, dije vander stat excijs, wchgelt ende alle vpkumpste der stat ²⁾, ende voert onse brouwers, die sollen betalen, wanner sije eijnen gulden vp den stocken hebben/ off sulxs nijcht gheschege, sal dije excijsher, dije dan der stat reken-schap doet, leuren gheldt off pande, off dije schepenen willen dat holden an dije excijsheren. /

b. Item off desse vors. verstoltmodigeden ende wolden dije pande staen laten ende wolden dije nycht lossen, sult sije ghiene nerynghe doen, hen ter tijt

¹⁾ De hier volgende twee bepalingen zijn even als het voorgaande artikel geschreven met dezelfde hand als de kopie van de stadsrol.

²⁾ Hier schijnt in het HS. een woord (boren?) te zijn uitgevalleu.

toe dat sije betalt hebben, by der stat hogeste koer, *ende dat die pande nae statrechte ghesleten sijnt als vors.* ¹⁾

1548. Item anno Domini dusent vijffhondert acht ende fterich des Dinxdages post Reminiscere sijnen de schepen mijdt der ghezwoen mejnte enedrechtliken ouerkomen, dat van nue vortan niemant sal wijn offte vromet beer opsteken noch in sijne kelder leggen, ten sij sake dat hie des den wijn-excijsheren die grote des vates heft lathen besien, ende sal den wijn nijcht dorrrer verkopen als men tho Deunter op der Sternen gelt, ghelick men tho Oldenzael doet, ende dat bij consente ende raede der schepen, bij dree beirs guldens als vors. als van den vromden beir.

1548. a. Anno etc. XLVIII synnen die schepen, nye ende oelt, ceyndrechtlyken auerkomen op Maendach post Remygy, dat niemant van onsen borgeren ende inwonneren sollen voer onder pannen noch kettelen boten tho browen vor vier vren, noch backen. /

b. Item noch ghen torffassche vthdragen, men salsie natt begieten /

c. Item oeck en sollemen nycht naemyddaghe beginnen tho browen dan des morgens guedt tydt. /

d. Item wie smorgens vor vier vren beginnet tho dorssen offte des auendes nae souen vren, allen desse vors. punten, wie dar auer doet, sall der stadt, soe vake hie des doet, gebroket hebben 1 horns guldens, /

¹⁾ Het cursief gedrukte is van dezelfde hand als het volgende artikel.

ende wie dat anbrenget, sal die helffte hebben; ende men sal oeck gheyn holt noch ryse indie stadt voren noch brengen tho bernen, dar loeff an is, by der vors. pene. / Actum myt consente der ghezworner meynte anno vt supra.

e. Item op vors. tydt synnen die schepen, nye ende olt, ouerkomen, dat van nue vortan gheyne browers kettelo noch pannen sal bemuren, sie sollen u voet van den grontholten blyuen ende poste, by dree beyers guldens.

f. Item oeck sal niemant ouene bynnen huесeren ofte kameren setten dan buten den huесе, wie dar auerdoet sall gebroken hebben dree beyers guldens.

1548. a. Anno Domini dusent vyfhondert acht ende uertich op Vrydach post Remygy synnen de semptliken borgermeesters ende schepen myt der semptlike ghezwoeren meentsluede, olde ende nye, eyn-drechtliken ghesloten ende auerkomen, dat men van nue vortan niemant vergunnen noch ghestaden sall enyge spikeren tho tymmeren, ten sy sake sie ersten die steden hen vergunt worden, vth den grondt opmuerden ende op eynen steinen voet tho setten; ende nae der grafft op tho mueren ende niet myt wanden, ende dan myt pannen tho decken; ende men sall die spikeren tho den huесeren holden ende nycht tho wonyngen verhueren, ten wer sake die olden borgeren darinne wolde varen oer leuent lanck ende nycht lenger; ende is het sake dat sie die spiker verkopen willen, sal die stadt tho den tymmer die negeste syn, angesien der stadt den grondt thokump, ende sall der stadt darvan gheuen i kanne wyns jarlix.

b. Op vors. datum ende dach synnen noch die borgermeisteren ende schepen vors. mytt den vors. meintslude eyndrechtliken auerkomen ende ghesloten, dat van nue vort gheyne vthemessche ofte vrommede luede, gesetten buten onser stadt, et si man edder wyff, onse borgersscap sollen genieten noch winnen si sake dat eyn yder tot der stadt proffite ende bate sollen betalen ende gheuen twelff golden guldens; dan weer dat sake dat een manspersoen borger were ende onse borgersscap hadde, ende hillikede an eynen vthemesschen vrowenpersoene, sal die vrowenpersone die borgersscap des mans ghenieten als van oeldes; dan hilliket eyn borgerssche an eynen vthemesschen manspersoen, soe sal die manspersone die borgersscap des wiues soe volle genieten ende sall niet mer gheuen der stadt dan drie goltguldens, eyn halue hake, eyn post dartho, gelick nae older ghewonte gheschreuen staet; *is tho verstaen noch 1 goltgulden, 1 haecke, ein post van sestein voet.*

Zonder jaar. Item die schepen, nye ende olt, myt der gezworner meynte synnen eyndrechtliken auerkomen, dat niemant, het sy borger ofte borgers kyndt, knecht ofte maget, op den kerckhoff noch in der kercke spollen sollen; soe wie dat doet ende soe wake alst gescheit, sal der stadt gebroket hebben eynen oelden vlemsschen; ende war knecht, maget ende kynt tho hues gaet, salmen die broke versoken anden hueswert, dar sie tho hues horen.

Zonder jaar. Item dat ock nemants vann denn borgeren holt een legge in den weege bij Wylgenndijck bij der Copelle, bij verboerthe des holtes, daer men heen vaert offt gaet.

1556. a. Anno Domini M V^c LVI vp sancte Mathysdach synnen die schepnen myt der ghezworner meynte, nye ende oelt, eyndrechtliken auerkomen, dat nyemant van vnsen borgheren offte andere hore wonnyngen offte tymmeryngen enyghe ffromden lueden sall verhueren noch tot sich innhemen, ten si myt consent der borgermeisteren, by eyne pena van drie goltgulden.

b. Item vort dat niemant nye voersteden in spikeren offte hueseren dan van oldes ghewontlich maken, ten si sake dat sie by den ghemeinen borghermeysteren erst vor vellich erkant worden; soe dar iemant bouen dede, sall verborth hebben die vors. pena.

c. Oeck soe jemant vor recht vor die schepnen gheacht worde vnde personelich soluest nycht qweme off syn vulmechtyghe, alst nae rechte behoert, salmen darvp eyn pender gunnen ende lathen darvp gheschein, alst nae rechte behoren sall.

Zonder jaar. ¹⁾ Item die porteners sollen bij oeren eede anbrengen alle die gheenne, die holt offt rijse inder stad dreegen, ende soluest gheene wruchte een hebben, ende offt jemants den porteners tseluijge verweethe, sullen gebroeken hebben eenn beijers gulden.

1557. a. Anno etc. LVII den 21 Marty synnen die schepenen myt der ghezworner meynte eendrechtlich ghesloten ende auerkomen, soe als grote armoet is vnder die ghemeinte vnd die rentheners die pachtensers

¹⁾ Deze keur, alsook de op bl. 32 onderaan afgedrukte, is door dezelfde hand geschreven als de bepalingen van 1566 op bl. 37, maar met bleekere inkt.

seer bezworen vermydts die duerte des roggen, dat alsdan nae desser tydt eyn yderen sal mogen lossen ende betalen die renthe van twelff gulden, dat mudde myt eynen guldens, ofte een mudde roggen, ende die renthe die duerder belecht is nae aduonant, to wethen, dat ¹⁾ gulden sall geacht werden, dat ²⁾ vthgedaen ende vntfangen worth.

b. /Oeck is verdragen, dat niemants der straten nae dessen daghe neger tymmeren sall als sie nue staen, by pena van viii beiers guldens, /ende dat tymmer van stunden an aff tho breken.

1557. a. Item anno vt supra op Maendach nae Natiuitatis Marie den seesten dach Septembris synnen noch vors. borgermeistren vnde ghezwoeren menthe eyndrechtlike ghesloten ende auerkomen, dat eyn yder, die broet bucket tverkopen, /sall gehalten syn dat broet nae der ghewechte to backen allent nae aduenant als dat koren gelt, ende die ghewechte sollen hen die schepen setten.

b. Vort sall niemant beer tappen vnder mysse ³⁾ op hylghe daghe dan enen wechuerdigen manne, allent by die penae van drie Carolus gulden, /ende die seluyge pena sall die dryncker soe wal als die werdt breken, /vnd die ghenne, die solx den broke-meisters anbrenget, sall den haluen brocke ghenieten.

1561. Anno Domini M V^o LXI dem xix Martij synnen

¹⁾ Hier is later boven den regel bijgevoegd het woord „die”.

²⁾ Hier is later boven den regel bijgevoegd het woord „als”, en het woord „dat” is veranderd in „die”.

³⁾ In plaats van het woord „mysse” heeft men later boven den regel gezet: „der predige”.

die buirgemeesteren, scepen vnd raedt met der gezwaren meenten, ny vnd olt, eyndrechtliken auerkamen, dat alle die genne, so von vnsen borgeren vnd borgerschen ebrokes haluen befamet worden, dat yd stratenmeer, mollenmeer worde, vnde soe hie sich der befamynghe nÿcht ontslaen konde ¹⁾, sollen der stadt gebraken hebben xxv goltgulden, beholtlich dem archydiakon synen brocke vnd gerechticheydt. /

1561. Noch vp dach vnd dato vurs. synnen die burgemeyster meth der gezwaren meenten, ny vnd olt, eyndrechtlich auerkamen, dat geene dachhuirer na desser tydt meer nemen sollen dan eyne wytte des dages, sommers vnd wynters, vitgenamen tymmerluiden, zagensnidens vnd meyers, die des sommers sollen nemen n stauer brabant, nha Mychaelis 1 $\frac{1}{2}$ stauer. Actum vt supra. /

1563. a. So als yn anno LXIII vp auendt Agnetis die sementlike borgeren vmtrent^h des morgens iii viren meth groten voersnoeden dorch eynen genant Egbert Pyninges, wonende vp dem wall achter Kyp Hermens vnd Hermens Wylmes huiseren vp stadgrndt, dem vergunth was vit luitter barmherticheydt idzlige beeste to holden, seer besweerth vnd belastet sindt gewesth, is vermiddes solke orsake by burgemester, schepen vnde raedt meth der gantzen meenten vnd summigen vrommen, burgeren eyndrechtliken auerkamen vnd geslaten, vnd sall van nu an standhafftich geholden werden van vnsen nakomelingen tot profyt vnd wal-

¹⁾ Het cursief gedrukte is in het HS. met andere hand aan den kant geschreven.

faerth vnser stadt, dat men yn solken spikerer nicht gestaden noch vergunnen sall ennige vuirsteden to maken, als voerhen by vnser voervederen ingesath, ock ennige beesten, koe ofte verken, to holden ofte ennige voederinge daryn to vaten, wie hyrenbauen dede, sall der stadt hoegeste koer gebraken hebben.

b. Noch ys auerkamen vnd geslaten, dat alle voerstedes, die yn borgerhuiser gemaket sindt als desser tydt gedaen, sollen die seluigen borger die seluige doen affbreken vmb alsolke besweringe vnd lasten ock darmeth voer to kommen, by der vurs. poena. /

c. Voert so ys ock auerkamen vnd geslaten, dat na dessen tyden niemant van vnser burgeren ofte ynwonneren vnser stadt sollen ennich vlas yn oeren huiseren ofte kameren vp benken ofte anders bloedt laten liggen, sunder sollent leggen vnd bewaren yn kysten ofte tunnen vmb die vurs. ¹⁾ lasten tho vermiden, by verboerte van dree beyers gulden.

1591. Anno etc. 91 den 20 Februarij synnen die borge-meisteren, nye vnde olt, mith die gesworen gemehnte, nye vnde olt, eindrechtliken auerkommen, vnde wyllen voer ein standthafftich vnde duerhafftich statuitum vnde stadtrecht gehalten hebben, dat nu vortan van vnser borgeren giene vttheimschen, die giene borger synnen, tot sick in syne behuesinge nemen sall oder syne behuesinge ofte kameren verhueren sall, ten sy dat hem sulxs ersten van den raede vergunnet is worden; vnde so daerenbauen geschege vnde die

¹⁾ Boven de woorden „die vurs.” staat „brandt”.

selue vtheimsche borger neringe dede vnde in borgerrecht vnde gerechticheidt vul tho done weigerich befunden werde, salmen den gantzen interesse vnde schaden dessulfs geleden verhalen an den genen, die sodaenige luden in syne behuesingen worde nemmen, vnde daerenbauen van syne borgerschap sunder gnade versteken wesen.

1566. a. Item vp den xvi Januarij anno LXVI bijnnen burghemeisters, scepnen vnde raedt myth meente, ny vnnde olt, vnde daerby gheebceden olden borger, cyndreechtlich auerkoemen vnde gheslotten, dat angesehen die almeechtige Godt ons jameerlicke meeth pestilention gesandet vnnde volle onordentlickes daervyt gefolget, alsoe dat gheyne ordnungge meeth den krancken thoe waerenne gheweesen, dat nue voortan gheijne krancken, daer sie inden huysereen befallen, etsij kyndt, knecht oder maaget, beholden, sunder van stunden an die seluyghe laeten brengen op die veerordenthe platz, so die burghemeisteren vnde meenthe daerthoe verordenenn woerden, by poena van der stadt hogester koer.

b. Noch synnen auerkoemen vp dach vurs., dat na data dusses gheijne vytheijmschen onsse borger vnde borgerscheen sollen weerden, ten sy dat sie eersten gheuen vnnde wall betaelen tot profijte der stadt, die wagen vnde peerde holden wyllen, xxiii golden gulden, eenen leederen emmer, etc. Die sich eeres ampts eerneeren wyllen, sollen gheuen vnde betaelen xii golden gulden, een leederen emmer, etc. Soe auerst een vythemschee man sich hiliken weerdt

an ejne borghersche oder borghersdochter, sall des wiues so volle geneeten ennde sall nycht meer gheuen dan vi golden gulden, eenen leederen emmer; dan soe die amptsman, die sich meeth synen ampte to erneeren vndernaeme, vnnde daervp syne borgherscap ghewonnen hadde ende wijl peerde holden, /sall vp dat vorige verdrach noch xii golden gulden gheuen tot behoeeff als vurs. beetaelen sunder enich wedderreedenth. /Vnde sollen alle dusse vurs., soe die burgherscap wynnen, noch baeuen dith vurs. maeken op oere kosten een roede straethen, xvi voeten lanck vnnde soesten voete breeth, daer hem dan die burghemeister inder tijt wisende woerth, enz. /

1590. a. /Anno etc. 90 den 16^{den} Julij synnen die borge-meisteren, nye vnde olt, mith die gesworne gemeente, nye vnde olt, eindrechtlik auerkommen, vnde wellen henforder voer eyn duerhafflich stadtrecht geholden hebben, dat nu vortan niemant ennigen mest vth der stadt voeren, noch plaggen vth der stadt mors meyen sall, ten sy dat hie borger sy vnde den anderen inwonenden borgeren gelick der stadt lasten helpe dragen, /by die poena van drie beyers gulden.

b. Ock synnen die borgemeisteren mith der gemeente, nye vnde olt, eindrechtliken auerkommen vp dach vorg., dat nemandt van vnsen borgeren offte inwonneren sal mest verkopen an luden, die hyr in die stadt nicht en wonnen vnde der stadt lasten nicht helpen dragen, by die pena van drie beyers gulden.

1567. Anno etc. 67 vp Meijauent sijnnen auerkommen borgemeistere, schepen vnd radt mith der geswarener

gemeinte, vnde hebben verordinert vnde statuert, dat nü voertan in erffdelinge der kinder vnde fründen die hüse nicht verdeelt sollen werden, sunder sollen bij older gestalt gehalten bliuen; vnde so die kinder offte fründe de behusinge nicht an ene hant brengen konden, so sollen sie gehalten sijn de seluen tho verkopen, vnde de penninge thot verdeelinge brengen.

1578. Anno etc. 78 den 16 Junij sinnen borgemestere, schepen vnd raidt meth der geswaren gemeenten auerkommen vnd is folgantz meth der geheelen gemeenten ingewilliget, vnd willen voer ein stedich vnd durhafftich recht gehalten hebben, dat nü vortan geene vitheimsche vnse borgerschap winnen noch borger werden moegen, die nicht an einer sidt an borgerskinder, wedwen off wedwers hyliken, vnd so hie bauen geschege, sall van gener werden sin; ¹⁾ doch by den gemenen scheppen vnde geshwaren gemeente, nye vnde oldt, is gnade vmme hyrauer te modereren.

1568. Anno etc. 68 den vierden Majj sinnen schepen vnde gemeinte, nie vnde olt, auerkommen vnde voer ein stanthafftich stadtrecht beslotten, dat nü voertan gene appellation an eijn erbar raedt van Deunter thogelaten sal werden in saken, die vnder viiff vnde twintich golden gulden wert sijnnen, sünder sollen daereinbauen werdich befunden werden.

1575. / a. Noch anno etc. 75 auerkommen, dat nemant sal

¹⁾ Het hier volgende is met bleekere inkt geschreven, door dezelfde hand en met dezelfde inkt als de keur van 1580 op de volgende bladzijde.

messe, bilen ofte iserwerk wetten ofte scherpen vp offte an den stenen der kerken, kerckhaue, poerten offte stadtymmen, offte daeran stene entwe slaen, daervan werpen offte wech nemen, bij ene pena van iii golden gulden, so vake als dat geschege, sunder genade tho betalen. Vnde de dat sege offte wüste, sal dat den schepen anbrengen, vnde sal daervan hebben den derden penninck, vnde wie dat nicht anbrachte, sal so velle gebraken hebben als de principael dede. Vnde alle degenne, de desses berüchtiget weron offte werden vnde nicht auerwiset mochten werden, sollen sick des vntslaen met eren ede.

b. Item wie stadtypkümste offte guedt getagen hefft vnde daervan schuldich is, de sal nicht thogelaten werden wedder tho trecken, eer den tijd hie betaelt hebbe.

c. Item wie stadtypkümsten vnde guedt getagen hefft, de sal geen borge werden voer den anderen, die ock stadtguedt getagen hadde, ende wie voer den anderen borge weer, die sal geen stadtguedt trecken.

1580. a. Anno 1580 sinnen raedt vnde meenthe eindrechtlick auerkommen, dewile volle misbrukes van vnser mollenganck, dat vortan alle vnse borgers sollen gehalten sin all ore koren vp der stadt molle tho brengen vnde twe dage aldar liggon tho laten by windes gebreck, ehr man dat selue wedderumme daraff moge halen. Wie dar thegen dede, sal die erste reise gebrocket hebben 3 golden gulden, then anderden male 6 golden gulden, vnde ten derden male der stadt hogeste koer, sunder ennige genade tho bethalen. Vnde die

dat sege ofte wuste, sol dat den scheppen anbrengen, vnde wie dat nicht anbrachte, sol gelick die principal deder 3 golden gulden gebrocket hebben. Vnde alle die genne, die des beruchtiget weren vnde nicht auerwesen mochte werden, sall sich darvan vntshlaen mith sinem ehede.

b. / Item, thor seluer thidt is auerkommen, dat gene dachhurer mer nemmen sollen als 18 placken, vthgenommen tymmerlude, sagenshneider, die des sommers 2 $\frac{1}{2}$ stauer vnde des winters 2 stauer hebben mogen. /

1600. Anno 1600 den 21 Februarij, gewest sinde St. Petersauent ad Cathedram, hefft die geheele gemeinte in die kercke eindrechtliken besloten, vnde willen sulx duirhafflich gehalten hebben, dat nu vordan die borgemeistere geine penninge vp die stadt sollen mehr mogen vphemen ofte eenige verseegelinge ofte handschriften van sick gouen; vnde so het sake were dat de stadt ettelick gelt nootdrengheliken tho wegge brengen moste, vnde van doen worde hebben, sollent die borgemeistere der geschworen feerdelsluiden angeuen, dewelcke feerdelslude dan oick nicht anstundt ör consent hirin van sick gouen sal, sunder sollent die gantze gemeinte tho kennen geuen, dewelcke gemeinte dan twee ofte drei voernheme vnde olde borigeren vth ider feerdel bi dien feerdelsluiden ordinieren sal, vnde wat deselue mit den borgemeistern verrhamen werden, sal mogen thogelaten worden. /

1591. Anno Domini 1591 denn 6 dach Septembris sinnen die boergemeistern, schepen vnd raedt mit der

gantzen geswaren gemeindt, nie vnd oldt, eins geworden, vnd willen nha dussenn tiden vor duirhafflich recht gehalten hebbenn, / das nhu vordan nemans in vnser stadt mersche geine plaggen meien sal vor Pinxteren, alstan nha Pinxteren ghein von vnse borgeren des dages niht meher dan einen meier darin meien tho laten, / bi ein poene von drie goldgulden.

1593. Anno Domini 1593 den 5 Martij binnen die semplicke burgemeisteren mit der gesworen gemeinte indrechtlicken auerkommen vnd oick beslotten: / wie von vnse mitburgeren die waege toege, sall von ein vaedt botteren vor dat holdt offslaenn 30 pundt, vnd 1 halff vnd verdels nha aduenant, gelick wie binnen Deunter, Campen vnd Zwoll ein gebruick ist. /

1615. a. Anno 1615 den 9 Januarij synnen die borgermesteren meth die geshworne gemeinte, nye ende oldt, eindrechtliken auerkommen, vnde willen hennerner voer ein standthafflich ende duerhafflich stadtrecht gehalten hebbenn, / dat nu vortan niemandt van vnser borgeren offte inwonneren den anderen in die hure van landerijen oder, anders enigen vnderstecke offte vnderkoop sall doen, by die poena van 6 beiers gulden, mitzdien dat die huerlinck syne iarlicxsche pachten offte huerpenningen well betalen sall, ende geuen iarlicx watt ein ander geuen will, / edoch den eigenaer tot synen eigen bedrieff ende gebruick syn recht vnbenommen, by die poena van 6 goltgulden. Actum vt supra.

b. Eodem auerkommen, aldewile velle misbrukes entstandenn in die pachtunge van die generale middelen, dat niemandt van vnser borgern offte inwon-

neren tot drie, vier ofte meer personen masschappie sallen hebben meth den andoren, belangende die verpachtinge der generale middelen, in vnser stadt ende stadtsjurisdictie vallende, by die poena van 25 goltgulden ende verlies syner borgerschap, waervan die borgermesteren by ehede die executie sunder ennige gnade te doen mitz dessen expresseliken belastet wordt. Actum als bauen geschr.

1620. a. Anno 1620 den 3^{den} Martij synnen borgermesteren, nye ende olt, mith die geswaeren gemeente, oick nye ende olt, eindrechtliken auerkommen, ende willen henferner voer ein duerhafflich statutum oder stadtrecht gehouden hebben, dat nu vortan alle die genigen, die hyr beforentz noch giene schepen gewest ist ende schepen te wesen gekoren worde, die stadt voer eine verehringe tot oerer noitdrufft an gereden gelde te geuen verobligeret sall wesen ses Carolus gulden; ende die hyr beforentz oick nicht ein geswaeren moensman gewest ist ende meensman te wesen gekoren worde, die stadt voer eine verehringe te geuen schuldich sall wesen drie Carolus gulden.

b. Eodem auerkommen, dat int erwelent der meensluden nae desen dage niemandt thogelaten sall worden syn stemme te geuen, ten sy dat hie iersten borger sy, by poena van nulliteit ende $\frac{1}{2}$ goltgulden te verbeuren tot profyt des verdelens. Actum vt supra.

1615. ¹⁾ Anno 1615 den 22 Februarij synnen die borger-

¹⁾ De twee volgende keuren staan in het HS. op de zeventiende van de negentien bladzijden, welke op het vierde kapittel van het stadrecht van 1512 volgen; zie noot bl. 27.

meisteren auerkommen mith die geshwaren gemeente, dat men tot nodich stadtyimmerwerck die tymmerlieden sall meden ende annemen op oere eigen kosten vnde niet der stad vnkosten voer ein seker gelt.

b. Oick beramet, dat die prouisoren des gasthueses ende der armengilden alle iare sollen reekeninge doen, leuerende voer die restanden gelt oder pande.

1617. Anno 1617 den 20 Martij die borgermeisteren, olt ende nye, mith die gesworene gemeente, olde ende nye, synnen andermall auerkommen, dewile hier beforentz in anno 1598 mith die gesworene gemeente, olde ende nye, den borgermeisteren, olde ende nye, gestatueert ende auerkommen, dat giene onechte geborene sollen tot verdelensluden oder borgermeisteren gekoren worden, dat dat selue statutum hennerner achterfolget sal worden ende duerhafflich wesen; ende so iemandt op dith statutum worde blameren oder calunnieren, sall verbrocket hebben telcken reese, so vaken dat geschiet, die stad hogeste koer. Actum vt supra.

1623. ¹⁾ a. Anno 1623 den 19^{den} Februarij sinnen die borgermesteren mith die gemeente, nye ende olt, beraemet ende geaccorderet, dat die borgermesteren nu hennerner wegen der stad giene schenckasien by die gemeine schutten, schomakers ende snyders tot naedeede het corpus van die gemeente sullen geleisten, sundern

¹⁾ Deze keur staat in het HS. op de vijfde van de negentien bladzijden, welke tusschen het vierde en vijfde kapittel van het stadrecht voorkomen.

daer sie die bykumpsten van dien werden bywonnen, sullen vth oeren eigenen budell erstaden, / wes ter thidt die stadt in merdere voerraedt, als sie etzunder is, geraden werdt.

b. Item die stadtkammenaer sall gehalten wesen van alle stadtopkumsten, ordinaris ende extraordinaris, pertinente rekeninge te doen, insunderheit betalende die dienaers ende arbeidsluden.

Dese 2 vorgeschr. poincten sollen staen tot widere beleuent der naestfolgende bykumst van die gohele gemeenten. Actum a^o 1623 den 22 Februarij.

GRATIE- VND PRIUILEGIJBREFF DER SCHOEMAKEREN
BYNNEN OTHMERSENN. ¹⁾

1595.

Kundt vnd apenbaer sy jdermennychlyck, de dessen thegonwoerdigen apenen breff werden shen, lesen oft hoeren lesen, / woe dat ym jhar vnser Heren salychmakers Jesu Christi 1595 vnser stad vnd borgher van Othmersen swerlick synnen besatt gewesen van Co. Ma^m. tho Hispanien, vnser aldergenedichsten heren, garnisuen vnd kryegsvolck, / vnd dat neuen anderen vthheymischen koeplyuden, de vnser borgeren hoere nerynghe vnd gewynst deden verkorten, vnd se doch de vnkosten des krygesvolcks musten dragen, / duckmals ahngekommen etlycke schoemakers van Oldensel, Vlsen vnd anders, volle schoe vnd werckes tho marcke brengende vp fest- vnd andere dagen in dor wecken. / Als dan dat solue vnser schoemakers grothe vn- dracht vnd schaden gedaen, welcke ennen nycht wal tho lyden, hebben se vns angelanget vnd gebedden, wy darynne enyghen voerfanck vnd vorshenynghe doen vnd dem nha remedieren wollen, vnd se myt enyghen gylden ofte pruilegio vershen, / waerdorch

---

¹⁾ Deze brief volgt in het HS. op de voorafgaande kour.

vnse borgeren oere olde gerechtycheydt moegen be-
 holden bliuen. So wy dan yn allen vnser borgher
 nutt vnd beste tho doen schuldich vnd geneyget,
 hebben wy daerauer vnse gembentesluyde, nye vnd
 oldt, met vollen anderen den oldesten borgheren by
 den anderen geropen vnd darauer consultyret vnd
 endtlyck met eynmodigen rhade beslotten dat nu
 vortan geyne vthhemschen schoemakers met enigen
 schoen ofte wercke hyr yn vnse stadt Othmersen
 sollen moegen kommen dye soluen tho verkoepen, dan
 vp vnser gewondtlycken weckemarketdach, nemlyck
 den Dynxdach, vnd alle frye marketdaghe. So daer
 teghen geschoege vp enighe andere daege, sollen de
 deders verloeren vnd verbrockett hebben de thegen-
 woerdighe schoe vnd two beyyers gulden, den verfallē
 half den borgers vnser stadt Othmersen vnd de ander
 helleffte den genanten semptlycken schoemakers
 ahn beyden zyden tho veruallen. Vnd sollen de
 schoemakers de ahnkumpst vnd praesentie der vth-
 heymschen erforschen vnd den borghemeysteren tho
 kennen geuen, dye ennen alsdan assistentie sollen
 doen tho fuller emenden ofte boeten. Daermytt dan
 de genante schoemakers desser genaden vnd gunstes
 gewys muchten syn vnd tho ewigher tydt genyeten,
 hebben se vns flytych ersocht, ennen desseluen schyn
 vnd gratiebryeue uwt tho delen, welcke wy ennen,
 oere begeren byllyckmetych erachtende, nycht hebben
 kunnen verseggen, sunder darup dessen vnser apenen
 besegelden breff thokommen lacten vnd geguen. In
 jhare vnser Heren als baeuen den ersten dach Sep-
 tembris.

1639. ¹⁾ Alsoe sick oick naderhandt grote misbrueck en-
 standen tegen der schomakeren deser stath Oethmorsen
 verleende priuilegie ende affgegeuenen gildebreëff in
 anno 1595, datt sick ettlicke schomakeren als oick
 andere koepuden, soe wall buten als hier binnen
 sunder borgerschap ende gilde leuende, tegen tenoer
 der stattrulle vnderstaen den schomakeren tho ynder-
 koepen, de velle klein ofte groeth, oft ²⁾ eeck tho
 schellen ende oeck ³⁾ schoene tho maken ende ver-
 koepen, tott groten nhadeel der gemeener schomakeren,
 soe hebben borgemeystoren vnde meente, ny en
 olt, dyttsoluige ⁴⁾ de nouo geratificeert ende appro-
 beert, ratificeren ende approberen krafft deses, datt
 nu voertan alle vithheimsche als oick inwonders deser
 statt, buten die gilde en borgerschap leuende, dar-
 ouer als voer verhaelt befunden zynde, verboertt sol-
 len hebben den broeke in den vors. gildebreëff ver-
 haelt, ende sall dittsoluige nu ende tott ewigen dagen
 voer ein statutum en stattrecht geobserneert worden,
 waerna men seek altoes sall reguleren. Actum in
 pleno senatu den xi Nouembris 1639.

¹⁾ Deze bepaling staat in het HS. fol. 46 r., volgt op de keur van 1620, afgedrukt bl. 43.

²⁾ Het woord „oftt” is doorgehaald.

³⁾ De woorden „ende oeck” zijn doorgehaald.

⁴⁾ Het woord „dyttsoluige” is doorgehaald.